

KARŞILAŞTIRMALI YARGI KARARLARI IŞIĞINDA MAHKÛMLARIN HABERLEŞMEYE SAYGI HAKLARI*

Berk Cem TATAR**

ÖZ

Haberleşmeye saygı hakkı bilindiği üzere son 50 yılda teknolojinin de büyük bir ivme kazanmasıyla birlikte kamusal makamların daha fazla müdahale ettiği bir alan olmuştur. Bu nedenle, söz konusu gelişmelerin ve müdahalelerin arttığı düşünülürse ülkelerin ceza kanunlarına iletişimin dinlenmesi veya tespit edilmesi şeklindeki hükümleri eklemeleri tesadüf değildir. Söz konusu müdahalelerin başında mektuplaşmaların engellenmesi/sansürlenmesi gelmektedir. Ancak mektupların sansürlenmesi veya engellenmesi konusunda bu durumdan en çok etkilenen kişiler şüphesiz mahpuslar olacaklardır. Zira bilindiği üzere mahpusların dış dünyayla tek bağlantısı mektuplardır. Bu nedenle, bu çalışmada haberleşmeye saygı hakkı incelenmiş ve birbirlerine benzer somut olaylarda kendine öz içtihat yorumlamaları ışığında bu hak, karşılaştırmalı olarak Anayasa Mahkemesi (AYM), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve ABD (Amerika Birleşik Devletleri) Yüksek Mahkemesi kararlarında mahpusların dış dünyayla iletişime müdahale boyutuyla incelenmiştir. En son kısımda ise benzer olaylarda farklı yorumlanmanın sebepleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Haberleşmeye Saygı Hakkı, AYM, AİHM, AİHS, ABD Yüksek Mahkemesi

---

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 17/04/2021
Kabul Edildiği Tarih: 31/05/2021

** İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi
E-Mail: berk.cm.tatar@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9606-5762

RIGHT TO CORRESPONDENCE OF PRISONERS IN THE LIGHT OF COMPARATIVE JUDICIAL VERDICTS

ABSTRACT

The right to correspondence has been an area where public authorities have intervened more with the nascent technology in the last 50 years. Therefore, it is not a coincidence that countries enact provisions that entail interception or detection of communication to their criminal laws. One of the main interventions in question is the prevention/censorship of correspondence. However, when it comes to censoring or blocking letters, those who are most affected by this situation will undoubtedly be prisoners. Because the only connection of prisoners with the outside world is sending/receiving letters. Therefore, in this study, the right to correspondence has been explained and in the light of its interpretations of jurisprudence in similar cases. Furthermore, this right is comparatively examined in terms of the interference of prisoners in communication with the outside world in the verdicts of the Turkish Constitutional Court, the European Court of Human Rights and the US Supreme Court. Finally, in the last part, the reasons for different interpretations in similar cases are dwelled on.

Keywords: Right to Correspondence, Turkish Constitutional Court, ECtHR, ECHR, US Supreme Court.

GİRİŞ

Haberleşmeye saygı hakkı günümüzde gelişen teknoloji ile çok daha önemi artmış bir haktır. Zira eskiden sadece somut tekniklerle bu hak icra edilebiliyordu. Özellikle son 50 yıldaki teknolojik devrimlerle bu hak daha fazla kullanılmaktaysa da buna paralel olarak daha fazla da ihlal edilir hale gelmektedir. Bu hakkın ihlalinin en eski örneği mektuplara ve diğer türlü yazışmalara el konulması iken günümüzdeki örneği ise iletişim araçlarının dinlenip kaydedilmesi gibi daha modern yöntemlerdir. Bu doğrultuda ulusal ve uluslararası belgeler bu hakkı koruma altına alırken bir yandan da mahkeme içtihatlarıyla bu hakkın koruma alanı genişletilmiştir.

Haberleşmeye saygı hakkını konu alan bu çalışmada incelenecek olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Anayasa Mahkemesi (AYM) ve ABD (Amerika Birleşik Devletleri) Yüksek Mahkemesi kararlarında da görüleceği üzere hakkın kamu otoriteleri tarafından kısıtlanması sırasında ihlale yol açılıp açılmadığının belirlenmesi sırasında farklı yöntemler benimsenmiştir. Ancak Mahkeme kararları incelenmeden önce söz konusu hakkı koruyan ulusal ve uluslararası metinler incelenecektir. Şöyle ki; haberleşmeye saygı hakkı çerçevesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS-Sözleşme) 8. maddesi ve Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Anayasası'nın 22. maddesi, haberleşmenin engellenmemesi kapsamında içeriği ve biçimine bakmaksızın haberleşmenin gizliliğini korumaktadır¹. Haberleşmeye saygı hakkının ABD'deki şekline bakıldığında anayasada haberleşmenin gizliliğini koruyan belirli bir madde veya değişiklik olmamasına rağmen hukuki olmayan aramayı ve el koymayı yasaklayan ABD Anayasası'nın 4. değişikliği uyarınca bu hakkın koruma altına alınması içtihat hukukunun gelişimi ile olmuştur². Buna göre, 1877 tarihli haberleşmenin gizliliği ile ilgili verilen ilk önemli karar ile bu hak daha da genişletilmiştir. Yüksek Mahkeme'nin söz konusu tarihli *Ex Parte Jackson* kararında "Kongre'nin çıkardığı hiçbir kanun, Federal Posta Teşkilatı memurlarına mühürlenmiş paketlerin veya mektupların mahremiyetini çiğnemek hakkı vermemektedir" denilerek haberleşmenin gizliliği esası vurgulanmıştır³.

Başlıktan da anlaşılacağı üzere çalışmada esas olarak mahpusların bu hak bağlamındaki durumları incelenecektir. Mahpusların hukuken mahpus olmalarından dolayı bu birçok haktan hukuken yararlanmaları engellenmektedir. Örneğin adil yargılanma hakkına riayet edildiği varsayıldığında, bir mahpus hukuka aykırı olarak özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri süremez. Ancak mahpus olmasından dolayı da bütün hakları ellerinden de alınmamaktadır. Filhakika, haberleşmeye saygı haklarının belirli kısıtlamalar da olsa devam ettiği kabul edilmektedir. Zira cezaevlerinde bulunan mahpusların dış dünyayla iletişimlerinin keyfi olarak engellenmesi birçok noktada hukuken izah edilemeyecektir. Mahpusların, sadece aileleriyle veya avukatlarıyla değil genel olarak dışarıyla iletişimlerini onların

¹ Gülay Arslan Öncü, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı-Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, Avrupa Konseyi, 2019, s. 135.

² <https://www.uscourts.gov/about-federal-courts/educational-resources/about-educational-outreach/activity-resources/what-does-0#:~:text=The%20Constitution%2C%20through%20the%20Fourth,deemed%20unreasonable%20under%20the%20law,> (Son Erişim Tarihi: 23.12.2020)

³ *Ex parte Jackson* 96 U.S. 727 (1877), <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/96/727.html#733>, (Son Erişim Tarihi: 19.12.2020)

cezaevlerinde ıslah edilmelerinin de birer parçasıdır. Ancak mahpusların haberleşmeye saygı hakları önceki yıllarda hak olarak ele alınmamış, aksine sanki devletin direkt olarak bir pozitif yükümlülüğüymüş gibi düşünülmüş ve cezaevi sistemlerinde iyileştirme yöntemi olarak kabul edilmişti. Günümüzde ise mahpusların lehine iyileştirme yöntemlerini çoğaltmak şeklindeki modern eğilim öne çıkmış ve dış dünya ile iletişime ilişkin durumlar ortaya çıkmıştır⁴.

Söz konusu çalışmada AİHM, AYM ve ABD Yüksek Mahkemesi'nin haberleşmeye saygı hakkının tanımı ve sınırlandırılması ayrı ayrı başlıklarda ele alınacak ve tarafımda her mahkemeden örnek birer dava seçilecekse de karşılaştırmanın daha yararlı olması için birçok mahkeme kararı üstünde durulacaktır. Mezkur mahkemelerin birer davasının ayrıntılı olarak üzerinde durulacak olmasının sebebi ise benzer olaylarda mahkemelerin bu olaylara yerleşik içtihatları kapsamında uyguladıkları yaklaşım farklılıkları olacaktır. Bu yaklaşım farklılıklarına değinilirken de mahkemelerin önceki kararlarına da değinilecektir.

1. AYM KARARLARINDA HABERLEŞMEYE SAYGI HAKKI

Haberleşme hürriyeti

1982 Anayasası Madde 22 – (Değişik: 3/10/2001-4709/7 md.)

Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

Yukarıda da görüldüğü üzere, T.C. Anayasası'nda haberleşmeye saygı hakkına ilişkin özel ve ayrı bir madde hasredilmiştir. Anayasa md. 22'ye göre, herkes haberleşme hürriyetine sahiptir ve haberleşmenin gizliliği esastır. Maddenin devamında mezkûr hakkın sınırlandırma sebepleri sayılmıştır. Buna göre, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve özgürlüklerin korunması maddede sayılan söz konusu sınırlama sebepleri içerisindedir. Bu sınırlama sebeplerine istinaden hukuki güvenceler de yer almaktadır; bu doğrultuda sınırlama nedenlerinin bulunduğu fıkranın devamında usulüne göre verilmiş hakim kararı ya da gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri aranmaktadır. Yetkili merciin kararı 24 saat içinde görevli hakim onayına sunulur. Hakim, kararını 48 saat içinde açıklar, açıklamadığı durumlarda karar kendiliğinden kalkar. Söz konusu güvenceler sağlanmadıkça haberleşme

⁴ Bülent Altınsoy, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları Işığında Mahkûmların Özel Hayatı", TBB Dergisi, (115), 2014, s. 45.

engellenememekte ve gizliliğine dokunulamamaktadır⁵. Ancak T.C. Anayasası md. 22/3 uyarınca da istisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşlarının kanunda belirtileceği ifade edilmiştir. Ceza infaz kurumları bu fıkra kapsamında kalan istisnai kamu kurumu olarak kabul edilmektedir⁶. Bu nedenle ceza evleri özelinde haberleşmeye saygı hakkına müdahalede bulunabilmek için hakim kararının alınması gerekmektedir⁷.

Anayasa Mahkemesi, birçok kararında bireylerin sadece karşılıklı olarak değil ayrıca toplu olarak sözlü, yazılı ve görsel iletişimlerine konu olan ifadeleri söz konusu olduğunda gizliliğinin korunması gerektiğini ve posta, elektronik posta, telefon, faks ve internet aracılığıyla kurulan iletişimin, haberleşme hürriyeti ve haberleşmenin gizliliği kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir⁸. Örneğin AYM, *Yasemin Çongar ve Diğerleri* davasında hâkim kararına istinaden Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) görevlileri tarafından telefonları dinlenen başvuruculara uygulanan mezkûr tedbirlerin, haberleşme özgürlüklerine yönelik birer müdahale oluşturduğuna karar vermiş ve kamu makamlarının, bireyin haberleşme özgürlüğüne ve haberleşmesinin gizliliğine keyfi bir şekilde müdahale etmelerinin önlenmesinin, Anayasa ve Sözleşme ile sağlanan güvenceler kapsamında yer aldığına hükmetmiştir⁹.

Bu doğrultuda verilebilecek bir başka örnek ise bu konuda yasaklayıcı bir hüküm bulunmamasına rağmen tutuklunun avukatı ile telefonda görüşmesinin ceza infaz kurumunca engellenmesi konusundaki ihlal kararıdır. Zira, 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesi ve 114. maddesinin beşinci fıkrasındaki düzenlemeler uyarınca asıl olan izin verilmesi iken mahpus olan başvurucunun avukatı ile telefon görüşmelerinin kayda alınmasının ve avukatı ile görüşmesinin engellenmesinin, kanunilik ilkesini karşılamadığına karar vermiştir¹⁰. Söz konusu kanunun AİHM tarafından da kanuni olarak kabul edilmesi önemli bir husustur. Zaten bilindiği üzere insan hakları düşüncesinin arkasında yatan mantık da bu değil midir? Kanun, kanun koyucunun amaçladığından farklı sonuçlara yol açmamalı, bu hakka dair yetki ve sorumluluklara sahip olan kamu görevlilerinin sınırlarını çizmelidir¹¹.

AYM kararları uyarınca hükümlüler veya tutuklular, mahpus olmanın doğal bir sonucu olarak Anayasa'nın 19. maddesi doğrultusunda hukuka uygun olarak "bir mahkumiyet kararına dayanılarak tutma" şeklinde değerlendirilebilecek AİHS'nin 5. maddesinde içkin olan kişi özgürlüğü ve güvenliği dışında, Anayasa ve AİHS ile ortak olan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptir¹². Bu kapsamda AYM, bu hakkı geniş yorumlamış ve terör örgütü nedeniyle hüküm giymiş kişilerin aralarındaki haberleşmenin içeriği denetlenmeden direkt olarak örgütsel haberleşme

⁵ Öncü, 2009, s. 133.

⁶ Burak Güngör, "Hükümlülerin Haberleşme Hürriyetine Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2018, s. 516.

⁷ *Veysel Kaplan (4)*, B. No: 2014/2795, 30/6/2016, § 104.

⁸ *Emsan Öner*, B. No: 2013/1504, 03/02/2016, § 33.

⁹ *Yasemin Çongar ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7054, 6/1/2015, § 50-51.

¹⁰ *Mehmet Koray Eryaşa*, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 67.

¹¹ Kerem Altıparmak, "Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış: Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu", *TBB Dergisi*, (63), 2006, s.37,

¹² *İbrahim Uysal*, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 29-33.

olarak görülüp müdahalede bulunmasını Anayasa'nın 22. maddesine aykırı bulmuştur¹³. Ancak bu durum, söz konusu hakkın her zaman mahpuslar lehine yorumlanacağı anlamına gelmemektedir ki münferit AYM kararları da bunu doğrulamaktadır¹⁴.

Ayrıca, AYM kararlarınınca ulusal kamu makamlarının sadece söz konusu hakka müdahale edilmemesi gibi bir negatif yükümlülüğünün olmadığını, özellikle tutuklular ve hükümlüler nezdinde mektuplaşmanın onların dış dünya ile bağlantılarında en önemli araçlardan biri olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, dış dünya ile yeterli bir iletişim sürdürmelerinde yardım edilmesi ve bunun için onlara uygun desteği sunulması gerekildiğine hükmetmiştir¹⁵.

Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumlarınınca mahpusların haberleşmeye saygı haklarına müdahalede bulunması durumuna ilişkin genel ilkeleri belirlemiştir¹⁶. Buna göre;

1. Öncelikle haberleşmeye saygı hakkına bir müdahale olup olmadığı tespit edilmelidir.

2. Yapılacak sınırlamanın da sınırlarının daha önce bir kanun ile belirlenmiş olması gerekmektedir. Bu durum sınırlamadaki "Kanunilik" şartı için gereklidir. Ceza infaz kurumlarında haberleşmeye saygı hakkına sınırlama getirilebilmesi konusunda hükümler ihtiva eden kanunun açık, erişilebilir, anlaşılabilir ve öngörülebilir olması gerekmektedir. Türk hukukunda bu hüküm 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinde bulunmaktadır. Tekrardan belirtmek gerekir ki bu hüküm AİHM tarafından müdahalede bulunmak için açık, erişilebilir ve öngörülebilir olarak kabul edilmiştir¹⁷.

3. Kanunilik aşamasından geçen bir müdahale için bu adımda "meşru amaç" ilkesi uygulanacaktır. Buna göre yapılacak söz konusu müdahalenin Anayasa madde 22/2'de sayılan sebeplere dayanılarak yapılması gerekmektedir. Örneğin, suç islenmesinin önlenmesi, kamu düzeni ve millî güvenlik bu sebepler arasında sayılabilir. Bu doğrultuda ceza infaz kurumları bu hakka müdahalede buldukları zaman söz konusu fıkradaki sebeplere dayanmak zorundadırlar. Kanunla veya idari işlemlerle bu sebepler genişletilemezler.

4. Haberleşmeye saygı hakkına yapılan müdahaleler hakların olağan dönemde kısıtlanmasını konu alan 13. maddesi uyarınca "ölçülülük ilkesine" uygun olmalı ve "demokratik bir toplumda gerekli" görülmelidir. AYM, demokratik toplumda gereklilik testinin "çoğulculuk, hoşgörü, acık fikirlilik ve tolerans temelinde yorumlanması" gerektiğini belirtmiştir¹⁸. Bu aşamada somut olayın tüm koşulları dikkate alındığında ceza infaz kurumlarınınca meşru amaca ulaşabilmek adına yaptığı müdahalelerin, objektif ve dışarıda bakan birini ikna edebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Söz konusu

¹³ *Cumali Karsu*, B. No: 2014/971, 19/4/2017, § 30.

¹⁴ *Turan Günana (3)*, B. No: 2013/8554, 4/11/2015, § 35.

¹⁵ *Orhan Bingöl*, B. No: 2016/9154, 12/11/2019, § 29.

¹⁶ *Ahmet Temiz*, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 35-68.

¹⁷ *Gülmez/Türkiye*, B. No: 16330/02, 29/09/2008, § 51.

¹⁸ *Abdullah Öcalan [GK]* B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 93; *Fatih Taş*, B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§92-93.

müdahale, ölçülülük ilkesinin içinde bulunan “elverişlilik, zorunluluk ve orantılılık” testinden geçmelidir¹⁹. AYM, özellikle ölçülülük testinde haberleşmeye saygı hakkının ilkelerini somut olaya dikkatle yorumlamakta ve mahpusların haklarının muğlak ifadelerle engellenmesini ihlal olarak nitelendirmektedir. Örneğin bir kararda, mahpusun araştırılması için resmi makamlar nezdinde girişimde bulunulması maksadıyla İnsan Hakları Derneği’ne göndermek istediği mektubun yalan yanlış ifadeler içerdiğinden bahisle alıkonulmasını “demokratik bir toplumda gerekli” ve “ölçülü” bulmamış ve ihlal kararı vermiştir²⁰.

Aşağıda incelediğim AYM kararında da söz konusu kriterleri nasıl uygulandığı görülecek, ek olarak “adil denge” doktrininin kamusal makamlarca nasıl sağlanması gerektiği incelenecektir.

1.1. Mehmet Reşit Arslan (8) Kararı

Başvurucu, Mehmet Reşit Arslan, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışma suçundan hükümlü olarak Gaziantep L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır. Başvurucu daha önce kalmış olduğu Karaman’daki bir ceza infaz kurumuna, İnsan Hakları Derneği’ne, Türkiye İnsan Hakları Vakfı’na ve aynı zamanda yasal vasisi de olan yeğeni F.A’ ya birer mektup göndermek istemiştir. Derneğe ve Vakfa ilettiği söz konusu mektuplarda yoğun bacası ve sigara dumanına maruz kaldığı hücreleriyle alakalı olarak cezaevindeki koşulların kötülüğünden, ilaçlarının geciktirildiği veya hiç verilmediği gibi hususlardan yakınmış ve V.A. adındaki ikinci müdürün hakaret ve tehditlerine maruz kaldığını ve bu durum karşısında bakanlığın ve kurumun ilgisiz kaldığını yazarak Dernek’ten ve Vakıf’tan yardım talep etmiştir. Yeğeni F.A.’ya yazdığı mektupta da aynı şikayetlerinden bahsetmiş ancak ek olarak baş memur H’nin de hakaret ve tehditlerine maruz kaldığını yazmıştır. Bu mektuplarla ilgili olarak Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurul) mektubun içerisinde Kurumu hedef gösteren ve iftira niteliği taşıyan ibareler bulunması sebebiyle mektupların alıkonulmasına karar vermiştir. Başvurucu bunun üzerine infaz hakimliğine başvurmuşsa da hakimlik de mektup içeriğindeki ifadelerin Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgiler niteliğinde olduğu, disiplin kurulu kararlarının usul veya yasaya uygun olduğu belirtilmiştir²¹. Başvurucu, infaz hakimliği kararlarına karşı ağır ceza mahkemesine gereken başvuruyu yapmışsa da ağır ceza hakimliği, infaz hakimliğinin kararının yasaya ve usule uygun olduğuna hükmetmiştir. Bunun üzerine başvurucu, 27/04/2017 tarihinde cezaevinde tutulduğu koşullar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği ve mektuplara el konulması sebebiyle de haberleşmeye saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Kötü muamele yasağının ihlaline dair daha önce hiçbir yere adli veya idari başvuruda bulunmadan AYM’ye bireysel başvuruda bulunduğu için başvuru yollarının tüketilmediğine karar verilmişse de haberleşme yasağının ihlali ile ilgili AYM tarafından incelenme yapılmıştır.

¹⁹ Güngör, “Hükümlülerin Haberleşme Hürriyetine Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı”, s. 521.

²⁰ *Akif İpek*, B. No: 2013/9456, 24/6/2015, §§ 71-74.

²¹ *Mehmet Reşit Arslan (8)*, B. No: 2017/14700, 4/11/2020, § 14.

AYM, yukarıdaki sayfalarda verdiğim müdahalede bulunma sırasındaki genel ilkeleri söz konusu davada da aynı sırayla uygulamıştır. Öncelikle, haberleşmeye saygı hakkına bir müdahale olup olmadığını incelemiştir (§ 32-34). Mektupların haberleşmeye saygı kapsamında incelenmesi gerektiğine karar vermiş ve Disiplin Kurulu tarafından mektuplara el konulması ile müdahalenin gerçekleştirdiğine hükmetmiştir.

İkinci olarak söz konusu müdahalenin kanunilik incelemesine geçilmiştir (§ 37-38). Buna göre, 5275 sayılı Kanun'un açık, öngörülebilir ve erişilebilir olduğuna karar vermiş ve ceza infaz kurumlarının Anayasa'nın 22/3'teki istisnalar arasında olduğunu yinelemiştir.

Bilindiği üzere, ceza infaz kurumlarında haberleşmeye saygı hakkına müdahalede bulunulabilmesi için Anayasa'da tahdidi olarak sayılan belirli sınırlama sebepleri ileri sürülerek müdahalede bulunulabilir. Somut olayda da haberleşmeye saygı hakkına yapılan müdahalenin ceza infaz kurumunun düzeni ile disiplinin sağlanması, kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması kapsamında yapıldığı, bu bağlamda yazışmaların denetlenmesine yönelik uygulamanın meşru amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (§ 39-40).

Son aşamada ise demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük incelenmiştir. Buna göre öncelikle hükümlülerin haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalelerdeki genel ilkeler değerlendirilmiş ve mevcut olaya uyarlanmıştır. Bu doğrultuda bu çalışmada yer verilen hususlar tekrarlanarak mahpusların da haberleşmeye saygı haklarına sahip oldukları vurgulanmış; ancak ceza infaz kurumlarında kalan kişilerin meşru olarak haklarının sınırlandırılabilmesine karar verilmiştir. Demokratik toplumda gereklilik tartışması yapılırken birbirinden bağımsız değerlendirme yapılamayacağı için Anayasa'nın 13._maddesinde yer verilen ölçülülük tartışmasına geçilmiştir. Ölçülülük ile ilgili olarak, söz konusu müdahalenin ulaşılmak istenen meşru amaç için elverişli olması (elverişlilik), başvurulabilecek en son çare (zorunluluk) ve müdahalenin alınabilecek en hafif önlem olarak (orantılılık) uygulanması gerekmektedir. AYM, söz konusu ölçülülük kriterlerini olaya uygulamıştır. Buna göre müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerektiğini yani ölçülülüğün "zorunluluk" kriterini sağlaması gerektiğini belirtmiştir (§ 48). Buna göre AYM'nin ilk olarak dikkat çektiği nokta infaz hakimliğinin ve ağır ceza hakimliğinin kararlarındaki gerekçelerin çok yetersiz kaldıklarıdır. Zira mezkûr makamlar, muhatap Dernek ve Vakfın yasal kuruluşlar olduğunu gözetmeden ve başvurucunun yeğenin terör örgütü üyesi olduğuna dair somut bir veriye dayanmadan, mektubun örgütsel amaçlı haberleşme niteliğinde olduğu şeklinde bir gerekçeye yer vermiştir (§ 52).

Bilindiği üzere haberleşmeye saygı hakkına yönelik bir müdahale bakımından adil dengenin sağlanıp sağlanmadığının tespitinde müdahaleyi gerçekleştiren kamu makamlarının ve derece mahkemelerinin karar gerekçesi büyük önem taşır. Zira AYM'nin de bu konudaki kararlarında belirttiği üzere kamu makamlarının ve derece mahkemelerinin temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalenin zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyma

yükümlülüğü vardır²². Aksi durumda temel haklara yönelik müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla haberleşme hürriyetine gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 22. maddesini ihlal edecektir²³.

Ölçülülük kriterinin zorunluluk aşaması ile ilgili olarak doktrindeki görüş uyarınca bir müdahale söz konusu olduğunda en az sınırlayıcı olanın seçilmesi gereklidir.²⁴ AYM de söz konusu davada zorunluluk aşamasında müdahalenin zorunlu olmadığına hükmetmiş ve bununla ilgili şöyle demiştir; “Şayet Kurum, mektupta ikinci müdür ve baş memurun isimlerine yer verilmesini bu kişilerin hedef gösterildiği kanaatiyle sakıncalı bulmuş ise Kurumun mektubun tamamını alıkoymak yerine ilgili personelin isim ve unvanını karartmak suretiyle söz konusu sakıncayı kolay bir şekilde ortadan kaldırma imkânına sahip olduğu göz ardı edilemez” (§ 54). AYM, daha az sınırlayıcı bir yol olan söz konusu kişilerin isimlerinin karartılması imkânı varken mektupların bir bütün olarak ele alınmasının zorunlu olmadığına hükmetmiştir. Bu nedenle başvurucunun haberleşmeye saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

2. AİHM KARARLARINDA HABERLEŞMEYE SAYGI HAKKI

AİHS-Madde 8

Özel ve aile hayatına saygı hakkı

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

Yukarıda verilen, AİHS'nin 8. maddesinde de görüldüğü üzere haberleşmeye saygı hakkı AİHS'te T.C. Anayasası gibi tek bir madde olarak sunulmamış, özel yaşama saygı, aile hayatına saygı, konut dokunulmazlığı haklarıyla birlikte tek maddede yer verilmiştir. Bu doğrultuda AİHM içtihatlarına göre, haberleşmeye saygı hakkına bir müdahale teşkil eden iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması, sadece haberleşmeye saygı hakkını etkilememekte ayrıca yeri gelince özel yaşama saygı hakkını da ihlal eder nitelikte olabilmektedir²⁵.

²² Kamil Özdemir, B. No: 2018/6656, 25/2/2021, § 42; Mehmet Reşit Arslan (3), B. No: 2013/1770, 10/3/2016, §§ 48, 49; Kahraman Güvenç, B. No: 2013/2072, 3/2/2016, §§ 43, 44; Tayfur Tunç, B. No: 2017/36327, 10/3/2020, § 55.

²³ Bekir Çelik ve diğerleri, B. No: 2018/29520, 19/11/2020, § 43; Musa Kaya (2), B. No: 2013/2351, 16/9/2015, § 63, 64

²⁴ Saadet Yüksel, Anayasa Yargısında İbadet Özgürlüğü, Alfa Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, Ekim 2015, s. 234.

²⁵ Malone/Birleşik Krallık, B. No: 8691/79, 02/08/1984, § 64; Klass ve Diğerleri/Almanya, B. No: 5029/71, 06/10/1978, § 41.

AİHM içtihadında haberleşme kavramı, bireyin diğer kişilerle mektup, elektronik posta, telefon, internet, teleks ya da faks gibi araçlarla kurduğu iletişimi de kapsar şekilde geniş yorumlamıştır²⁶.

AİHM önünde haberleşmeye saygı hakkıyla ilgili olarak esasen yapılan başvurularda gerçek kişiler ihlal iddiasında bulunmuştur. Ne var ki bazı durumlarda tüzel kişi olan şirketlerin de başvurduğu görülmektedir. Örneğin *Bernh Larsen Holding AS ve Diğerleri* davasında başvurucular Norveç menşeli üç şirkettir ve tabii oldukları vergi incelemesi neticesinde ortak mesul oldukları bir sunucudaki bütün verilerin bir kopyasının vergi inceleme elemanına vermek zorunda olmalarının AİHS md. 8/1'i ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir²⁷. AİHM, her ne kadar somut davada ihlal kararına hükmetmemişse de şirketlerin ihlal iddialarını konuta saygı hakkı yanı sıra bu çalışma için önemli sayılacak düzeyde haberleşmeye saygı hakkı çerçevesinde incelemiştir²⁸.

AİHM'nin haberleşmeye saygı bağlamında sık sık incelediği bir diğer konu ise iletişimin denetlenmesi ve izlenmesi durumudur. AİHM, yukarıda açıklanan kanunilik şartı bakımından devletlere yetkisi altındaki kişilerin iletişimlerinin izlenmesine ve gizli dinlenmesine dayanak oluşturan yasada birtakım asgari standartların bulunması gerektiğini belirlemiştir. Buna göre söz konusu kanunda, izlemeye sebebiyet verecek suçların niteliği, iletişimlere izlenecek kişilerin detaylı listesi, izleme sürelerine ilişkin bir sınır, iletişimin izlenmesi halinde elde edilecek verilerin incelenme, kullanılma ve saklanma usulü, izlenme ile elde edilen verilerin başka kurum veya kuruluşlarla paylaşılmasına ilişkin önlemler, izlenme ile elde edilen verilerin tedbir sonrası silinme ya da ortadan kaldırılma şartlarının detaylıca açıklanmış olması gerekmektedir²⁹. Paralel olarak AYM de haberleşmenin gizliliğine yönelik müdahaleleri düzenleyen kanuni düzenlemenin açık, erişilebilir ve öngörülebilir olması yönündeki içtihadı yukarıda açıklanmıştı.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise bir önceki bölümde de açıklandığı üzere, devletlerin haberleşmeye saygı hakkı bağlamında sadece müdahale etmeme gibi bir negatif yükümlülüklerinin olduğu değil pozitif yükümlülüklerinin de bulunmasıdır. Bu hüküm sadece AYM kararları ile tasdik edilmemiş, ayrıca AİHM kararlarına da konu olmuştur. Şöyle ki; devletlere özel konuşmaların kamusal alanda ifşa edilmemesini sağlama veya özel mesajlaşmaların kamusal alanda ifşa edilmesini engelleme yükümlülüğüne hükmettiği *Craxi v İtalya*³⁰ davası buna örnek gösterilebilir. Pozitif yükümlülüğe dair bir örnek dava ise *Bărbulescu v Romanya* davasıdır. Söz konusu davada işyerinde mesleki nitelikte olmayan haberleşmelerle ilgili kamusal makamların pozitif yükümlülüğünün olduğuna hükmetmiştir³¹.

AİHM nezdinde bir dava incelenirken kamusal makamların o hakka müdahalesinin bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa da hukuka uygunluğunun

²⁶ William A Schabas, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2015, s. 400.

²⁷ Öncü, 2019, s. 134.

²⁸ *Bernh Larsen Holding AS ve Diğerleri/Norveç*, B. No: 24117/08, 08/07/2013, § 105-107.

²⁹ *Amann/İsviçre*, B. No: 27798/95, 16/02/2000 § 56-58.

³⁰ *Craxi (No. 2)/İtalya*, B. No: 25337/94, 17/10/2003, § 68-76.

³¹ *Bărbulescu/Romanya*, B. No: 61496/08, 05/10/2017, § 115-120.

denetlenmesi amacıyla AİHM, birtakım ölçütler getirmiştir. Buna göre müdahalenin “hukuka uygun olması”, bir veya daha fazla “meşru amaç” gütmesi ve bu amaçlara ulaşmak için “demokratik toplumda gerekli” olması gerekir³².

AİHM, kamusal makamların mahpusların haberleşmeleri üzerinde bir derece kontrol etmelerini hukuka uygun bulabilmektedir. Ancak söz konusu müdahale veya kontrol sözleşmenin 8. maddesine uygun olarak güdülen meşru amaçların getirdiklerini aşmamalıdır. Hükümlülerin veya tutukluların dış dünyayla iletişimini izlemek gerekli olabilecekse de bu noktada uygulanacak kurallar kamusal makamların keyfi müdahalesine karşı mahpusa uygun koruma sağlamalıdır³³.

Örgütsel suçlardan hüküm giymiş mahkumlar arasındaki haberleşmeye direkt olarak inceleme yapılmaksızın müdahale edilmesi AYM’ye aykırı bulunmuşken, AİHM’nin benzer bir olayda bakış açısı daha farklıdır. Buna göre AİHM tarafından mahpusların haberleşmelerinin bir ölçüye kadar denetlenmesinin sözleşmeyi ihlal oluşturmayacağını, ihlal değerlendirmesinde bulunurken müdahalede bulunan ceza infaz kurumunun olağan ve makul gereksinimlerinin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir³⁴. Ancak, söz konusu mahpuslar olduğunda AİHM, olayın gereklilikleri doğrultusunda karar vermektedir. Örneğin, *McCallum/Birleşik Krallık* kararında da görüldüğü üzere ulusal makamların mahpusa disiplin cezası olarak bir süre mektup gönderip alınmasının yasaklanması şeklinde hakka yapılan müdahaleyi sözleşmenin ihlali olarak yorumlamıştır³⁵.

Bir önceki bölümde incelenen AYM kararı, bilindiği üzere mahpusların haberleşmeye saygı haklarına müdahalenin ulusal boyutunda incelenmişti. Daha rahat kavranması amacıyla bu bölümde AİHM’nin, mahpusların haberleşmeye saygı haklarına ulusal makamlar tarafından müdahale yapılması halinde, verdiği kararlar incelendikten sonra belirli olarak *Pfeifer ve Plankl v. Avusturya* kararı üzerinde durulacaktır. Hatırlanacağı üzere yukarıda incelenen kararında AYM, söz konusu mektubun el konulmasına sebep olan söylemlerdeki hapisane görevlilerinin isimlerinin üzerinin karalanabileceken tamamen mektuplara el konulmasını “zorunluluk” kriterine uymadığını, zira hakkı daha az sınırlayan yöntem varken kullanılmadığına hükmetmiştir. *Pfeifer ve Plankl v. Avusturya* kararında ise Heinrich Pfeifer ve Margit Plankl, Avusturyalı yetkililerin birbirlerine gönderdikleri mektuplardaki bazı ibarelerin karartılmasının kamusal makamlar tarafından haberleşmeye saygı haklarına ihlal boyutunda bir müdahalede bulduklarını ileri sürmektedirler.

2.1 Pfeifer And Plankl V. Avusturya

İkisi de Avusturya vatandaşı olan Bay Heinrich Pfeifer ve Bayan Margit Plankl, 1982 yılında gözaltına alınmışlar ve devamında tutuklanmışlardır. Daha sonraları

³² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi, Avrupa Konseyi, Nisan 2019, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_TUR.pdf (31.05.2021), s. 102.

³³ *Doerga/Hollanda*, B. No: 50210/99, 27/07/2004, § 53.

³⁴ *Mehmet Nuri Özen ve Diğerleri/Türkiye*, B. No: 15672/2008, 11/04/2011, § 51.

³⁵ *McCallum/Birleşik Krallık*, B. No: 9511/81, 30/08/1990, § 31.

hüküm giymişler ve 1984 yılında Bay Pfeifer'in cezası Anayasa Mahkemesi tarafından onanmıştır³⁶.

1983 yılının yaz aylarında henüz tutuklu iken başvurucular birbirleriyle mektuplaşmışlardır. Mektuplarla ilgili olarak soruşturma yargıcı, Bayan Plankl'ın Bay Pfeifer'a yazdığı bir mektubun üstünü çizerek ve bazı bölümleri okunaksız hale getirerek sansürlemiştir. Buna göre söz konusu mektubun sansürlenmiş hali şöyledir; “Bu maymun evinde hala normal olan biri var mı merak ediyorum. Günlük hayatlarında bir hiç olanlar burada kendilerini tanrı sanıyorlar. Ancak memurlardan bazıları bize misafir gibi davranıyorlar. **Sansürlenmiş kısım.** Her zaman kadınları kapı deliğinden gözetliyorlar, röntgenci maymunlar! Nefret ediyorum!”

Bunun üzerine Bayan Plankl, söz konusu sansürün hukuka aykırı olduğu yönünde mahkemeye itiraz etmiştir. Çünkü ulusal hukuka bakılacak olursa Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu 187/2 uyarınca mahpusların mektuplaşmaları durdurulabilir ancak mektupları okunaksız hale getiremezdi. Ayrıca kanunun mektuplara sansür uygulanması tedbiri tahdidi olarak sayılmıştır; buna göre gözaltının amacına halel getirecek veya suç işlenmenin işlenmesi durumlarında mektuplardaki belirli kısımlar sansürlenebilmektedir. İtiraz makamı olan mahkeme uyarınca, görev başındaki memurları aşağılayıcı şekilde şaka amaçlı mektuplar göndermek Avusturya Ceza Kanunu 117/2 uyarınca da suç teşkil etmektedir, dolayısıyla Bayan Plankl'ın mektubuna yapılan sansür hukuka uygun bulunmuştur. Bunun üzerine Bayan Plankl, davayı Anayasa Mahkemesi'ne taşımıştır. Anayasa Mahkemesi'nin kararına göre, “Bir mektubun bir kısmının sansürlenmesi, mektubu durduraktan daha az müdahale eden bir önlemdir. Bu nedenle, bu tedbir, Ceza Muhakemeleri Kanunu 187/2 uyarınca soruşturma yargıcının yetkisi dahilindedir ve Bayan Plankl'ın haklarını ihlal etmemiştir. Dahası, raporda vurgulandığı üzere, cezaevi görevlilerine hakaret niteliğinde şakalar olarak tanımlanan söz konusu pasajlar, görevlerini yerine getirirken memurlara hakaret teşkil ettiği için, 187/2 uyarınca bir sansür tedbirini haklı gösterebilecek bir suç teşkil etmiştir.

1. Mahkeme ilk olarak Bayan Plankl'ın mektubunun sansürlenmesi ile ilgili olarak kamusal makamların bir müdahalesinin olup olmadığını incelemiş ve elbette ki bu durumun bir müdahale niteliği taşıdığına hükmetmiştir (§ 43)

2. Mahkeme daha sonra söz konusu müdahalenin meşru amaç içerisinde yapılıp yapılmadığını incelemiş ve Ceza Muhakeme Kanunu 187/2 de hasredilmiş olan “başkalarının haklarının korunması” ve “suçun önlenmesi” sınırlama sebeplerinin meşru amacı karşıladığına hükmetmiştir. (§ 44). Buna ek olarak her ne kadar Mahkeme kanunilik denetimini yapmamış olsa da söz konusu kanunun, meşru amacı zımni olarak ihtiva ettiği söylenebilir.

3. Müdahale, meşru amaç ve zımni olarak kanunilik denetimi de yapıldıktan sonra söz konusu müdahalenin “demokratik toplumda gerekliliğini” incelemiştir (§ 45). Bununla birlikte Mahkeme, doğası gereği mahpuslardan haberleşmeye saygı haklarının engellenebileceğini kabul etmiştir. Mahkeme, Bayan Plankl'ın verdiği ifadeden, mektubun daha çok cezaevi koşullarına ve özellikle belirli cezaevi görevlilerinin

³⁶ Pfeifer ve Plankl/Avusturya, B. No: 10802/84, 25/02/1992, § 16.

davranışlarına yönelik eleştirilerden oluştuğu sonucuna varmıştır. Mahkemeye göre, mektupta kullanılan bazı ifadeler şüphesiz oldukça güçlü olsa da ilgili mevzuat uyarınca, yalnızca Bay Pfeifer ve soruşturma yargıcı tarafından okunması gereken özel bir mektubun parçasıydılar.

Demokratik toplumda gereklilik şartının sağlanıp sağlanmadığı denetlenmeden önce bu dava nezdinde olmasa da AİHM'nin mahpusların iletişimine konulan kısıtlamalarda meşru amaç kriterini değerlendirirken yapmış olduğu tespitlere dikkat çekilmelidir. AİHM, Öcalan/Türkiye (2) davasında diğerlerinden daha farklı nitelik taşıyan mahpuslar bakımından münferit değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu davada Abdullah Öcalan avukatıyla ve yakınlarıyla yapmakta olduğu iletişimine kısıtlamalar getirildiğinden dolayı şikayette bulunmuştur. AİHM, Abdullah Öcalan'ın durumunu dikkate almış ve diğer cezaevlerinde tutulmakta olan mahkumlara uygulanan kurallarla karşılaştırıldığında başvurusunun daha fazla kısıtlamaya tabi tutulduğunu tespit etmiştir. Ancak AİHM'nin tespit ettiği üzere, mahpuslarda cezaevlerinde bulunma sebepleri terör faaliyetleri olduğunda, ulusal makamlar toplumu şiddet eylemlerine karşı korumak amacıyla ve gerekli olduğu oranda bu kişilere meşru kısıtlamalar uygulayabilirler.³⁷ Sonuç olarak, AİHM, PKK'nın eylemlerine ilişkin haberleşmenin engellenmesine yönelik olarak uygulanan denetimler ve sansürler bir kenara bırakıldığında, başvuran ile aile bireyleri arasındaki haberleşme normal olarak işlediğine hükmetmiştir. Buna göre, başvurucuya getirilen kısıtlamaların kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ve suç islenmesinin önlenmesi meşru amaçlarına dayandığına karar vermiştir ve haberleşme hürriyeti bakımından sınırın asılmadığını belirterek ihlal olmadığını karar vermiştir³⁸.

Paralel tespitler AYM tarafından da yapılmış ve şu zamana kadar mahkumların iletişimlerinin denetlenmesi ve kısıtlanması bakımından "meşru amaç" kriterinden dolayı ihlale hükmedilmemiştir³⁹.

Yukarıda da vurgulandığı üzere tekli mahkeme kararları çerçevesinde başka mahkeme kararlarına da değinilmiştir. Demokratik toplumda gereklilik şartı bakımından bakıldığında ise mahkumların haberleşmesi söz konusu olduğunda AİHM tarafından birçok kez üzerinde durulan *Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık* davasına da bakılmalıdır. Bu davada Mahkeme, yetkilileri kasten aşağılayan söylemler içeren mektupların durdurulmasını demokratik toplumda gerekli bulmamıştır⁴⁰. Bu yöndeki içtihadından somut davada da ayrılmayan Mahkeme, Bayan Plankl'ın gönderdiği mektuplardaki pasajların silinmesinin mektupların el konulması bakımından kuşkusuz daha az ciddi bir müdahale olarak görmüş, dolayısıyla yapılan müdahalenin zorunluluk kriterinden geçtiğine hükmetmiştir. Ne var ki Mahkeme, yapılan müdahalenin ölçülülük aşamasının son kriteri olan orantılılık kriteri bakımından orantısız bulmuş ve Avusturya makamları tarafından haberleşmeye saygı hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Ancak

³⁷ Öcalan/Türkiye (No 2), B. No. 24069/03, 197/04, 6201/06 ve 10464/07, 18/03/2014, § 135.

³⁸ Öcalan/Türkiye (No 2), §§ 163-164.

³⁹ Ramazan Onur Karadeniz, "Türk Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarında Tutuklu ve Hükümlülerin Haberleşmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, Y. 2016, Sa. 1, s. 438.

⁴⁰ *Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75, 25/03/1983, § 105.

mahpusların haklarının yorumlanması bakımından Mahkeme'nin geniş yorumu kararın devamında görülebilmektedir. Zira Mahkeme, kararın 47. paragrafında da belirttiği üzere "her ne kadar mektuplardaki pasajların silinmesi hakkı daha az sınırlayıcı bir yöntem olacaktıysa da somut olayın şartlarında bunun da orantılı olmayacağı" kanaatindedir.

3. ABD YÜKSEK MAHKEMESİ KARARLARINDA HABERLEŞMEYE SAYGI HAKKI

ABD Yüksek Mahkemesi kararları incelenirken önce söz konusu hakkın ABD Anayasası'nın hangi maddesinde-değişikliğinde (*amendment*) yer aldığı öğrenilmelidir. Sonrasında bu hakkı ihtiva eden maddeyle alakalı Yüksek Mahkeme kararları incelenebilir. Ancak söz konusu haberleşmeye saygı hakkı olduğunda yapılacak çalışma daha farklı olacaktır, zira haberleşmeye saygı hakkı ABD Anayasası'nda bulunmamaktadır⁴¹.

ABD Anayasası'nın Dokuzuncu Değişikliği uyarınca, "*Anayasadaki belirli hakların sayılması, halkın elinde bulunan ancak sayılmayan diğer hakları inkâr veya aşığılama olarak yorumlanamaz*"⁴². Haberleşmeye saygı hakkı da bu sayılmamış haklardan biridir. Haberleşmeye saygı hakkının Anayasa'da bulunmaması bu hakkın Yüksek Mahkeme nezdinde korunmayacağı anlamına gelmemektedir. Kaldı ki gerek sıradan vatandaşlar gerekse de mahpuslar ile ilgili Yüksek Mahkeme'nin 150 yılı aşkın süredir verdiği kararlar bulunmaktadır. Ayrıca haberleşmeye saygı hakkı, ABD'nin de onayladığı 1948 tarihli BM İnsan Hakları Bildirgesi'nde de yer almaktadır⁴³.

ABD Anayasası'nda direkt olarak haberleşmeye saygı hakkının korunmadığı bilgisine yer verilmişti. Ne var ki bu durum, Yüksek Mahkeme kararlarında haberleşmeye saygı hakkının korunmadığı anlamına gelmemektedir. ABD Anayasası'ndaki başka bir hüküm aracılığıyla bu hak incelenmektedir. Bu hakkın Yüksek Mahkeme nezdinde ele alınmasını sağlayan hüküm ABD Anayasası'nın Dördüncü Değişikliği'dir. Buna göre "*Kişilerin, üstlerinin, evlerinin, belgelerinin ve eşyalarının gereksiz aranması ve bunlara el konulmasına karşı bağışlıkları ihlal edilemeyecek ve bu yetkiyi veren müzekkere mutlaka muhtemel bir nedene dayanacak, yemin ve beyanla desteklenecek ve özellikle aranacak yeri, tutuklanacak kişi ile el konacak eşyaları belirleyecektir*"⁴⁴. Haberleşme hakkına saygı her ne kadar Dördüncü Değişiklik'te hasredilmemişse de içtihat hukukunda "*Gizlilik Beklentisi*" (*The expectation of privacy*) kavramı bu değişiklik doğrultusunda geliştirilmiştir. Gizlilik beklentisi, gizlilik korumalarının uygulanabilirlik kapsamını tanımlamada çok önemli olan yasal bir testtir. Gizlilik beklentisi ABD Yüksek Mahkemesi tarafından gelişen

⁴¹ <https://www.marottaonmoney.com/the-right-to-privacy-of-correspondence-is-inviolate/> (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

⁴² <https://www.heritage.org/constitution/#!/amendments/9/essays/162/rights-retained-by-the-people> (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

⁴³ Madde 12- Kimse özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışamaz, şeref ve adına saldırılamaz.

Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır. (<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>, (Son Erişim Tarihi: 22.12.2020).

⁴⁴ <https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf%20>, s. 37, (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

teknolojik değişimlere de uyarlanmıştır. Şöyle ki, 1967 yılında Yüksek Mahkeme'nin *Katz v. United States* kararında da vurgulandığı üzere telefon konuşmaları sırasında konuşan taraflar haklı olarak bir "gizlilik beklentisi" içerisine girmektedirler. *Katz v. United States* davasında da aramanın yapıldığı telefon kulübesi FBI ajanları tarafından dinlenmiş ve söz konusu dinleme sonucu elde edilen deliller aracılığıyla kişi mahkum edilmiştir. Yüksek Mahkeme ise yapılan dinlemenin ABD Anayasası'nın Dördüncü Değişikliği'ni ihlal ettiğine hükmetmiş ve telefon görüşmeleri sırasında oluşan "gizlilik beklentisi"ne vurgu yapmıştır⁴⁵.

ABD Yüksek Mahkemesi, mahpusların haberleşmeye saygı haklarına müdahale olduğunda esas olarak bu hakka bakmadan önce ABD Anayasası'nın ihtiva ettiği başka haklar aracılığıyla bu hakka ilişkin davalara bakmaktadır. Bu konuda yüksek önem addedilen *Procunier v. Martinez* davası incelenmeden önce mahpusların haberleşme haklarına saygı gösterilmesiyle ilgili *Shaw ve diğerleri v. Murphy* davasına bakılmalıdır. Söz konusu davadaki olay, mahpus Kevin Murphy'nin başka bir mahpus arkadaşına hukuki destek sağlama amacıyla gönderdiği mektubun hapisane tarafından el konulması ve hapisane kurallarını ihlal ettiği gerekçesiyle mahpus Kevin Murphy'ye disiplin cezası verilmesidir. Söz konusu davada Yüksek Mahkeme, mahpusların birbirleriyle olan iletişimlerinde haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalenin boyutunu tartışmamış⁴⁶, ancak Birinci Değişiklik'le korunan hukuki yardım sağlama hakkının mahpuslara uygulanmayacağına hükmetmiştir.

Çalışmanın ilk iki bölümde, mahpusların haberleşmelerine saygı haklarına kamusal makamlar tarafından yapılan müdahalelerin AYM ve AİHM tarafından denetlenmeleri ve mezkûr müdahalelere mahkemelerin bakış açıları sunulmuştur. Çalışmada yeknesaklığı sağlamak için incelenen ilk iki davaya benzer bir ABD Yüksek Mahkemesi davası incelenecektir.

3.1. Procunier V. Martinez

Bu dava ABD Yüksek Mahkemesi'nde 1974 yılında görülmüştür. Davanın konusu şudur; Kaliforniya Ceza İnfaz Dairesi Müdürü (Müdür), mahkumların postalarının sansürlenmesini düzenleyen, mahkumlarla avukat-müvekkil görüşmeleri yapmak için hukuk öğrencilerinin ve yasal yardımcı profesyonellerin kullanımına yasak getiren düzenleme getirmiştir. Bay Martinez ve diğer mahkumlar bu yasağa karşı bütün hukuki yolları kullanmışlar en sonda ise dava, Yüksek Mahkeme'ye gitmiştir.

Kaliforniya Ceza İnfaz Dairesi Müdürü tarafından birden çok karar çıkarıldı. Yayınlanan ilk karara göre cezaevi görevlilerine tüm mahkum postalarını okuma ve sansürleme yetkisi veren düzenlemeleri kabul edilmiştir. Bir diğer karar uyarınca, "haksız yere şikayet eden" veya "şikayetleri büyüten" mahkum mektupları yasaklanmıştır. Son düzenleme uyarınca da "kışkırtıcı siyasi, ırksal, dini veya diğer görüş veya inançları" ifade eden mahkumların mektupları yasaklanmıştır. Kısacası bu kararlar, cezaevi görevlilerinin bu tür mektupları kontrol etmek için tüm mahkumların

⁴⁵ <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/389/347/#tab-opinion-1946919> , (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

⁴⁶ Bu noktada söz konusu davada Hakim Ginsburg'un ek görüşüne bakılabilir. <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/99-1613> , (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

postalarını izlemelerine izin vermiş ve mahkûmların olumsuz kararlara itiraz etmeleri için hiçbir usul mekanizması sağlamamıştır⁴⁷.

İçlerinde Robert Martinez'in de bulunduğu bir grup mahkum kararı yargıya taşımıştır. Ancak, yargılama sırasında Kaliforniya Federal Mahkemesi sadece haberleşmeye saygı hakkına müdahale kurumunu incelemekle kalmayıp, ayrıca ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği de incelemiştir. Dolayısıyla ifade özgürlüğünü koruyan ilk değişiklik üzerinden karar verilmiştir. Üç hâkimden oluşan Federal Mahkeme, Müdürlüğün kararlarını geçersiz kıldı ve dava ABD Yüksek Mahkemesi'ne taşınmıştır.

ABD Yüksek Mahkemesi, haberleşmeye saygı hakkına müdahale oluşturacak mektupların sansürü uygulamasının, birkaç şartı sağlaması halinde hukuka uygun olacağına hükmetmiştir. Buna göre söz konusu müdahale;

1. Güvenlik, düzen ve mahkûmların rehabilitasyonu ile ilgili ve önemli hükümet menfaatlerinden bir veya daha fazlasını geliştirecek nitelikte olmalıdır.

2. Söz konusu müdahale, ilgili meşru devlet menfaatini ilerletmek için gerekenden daha büyük olmamalıdır.

3. Belirli bir mektubun teslimini sansürleme veya teslimini durdurma kararına, keyfilğe veya hataya karşı asgari usule ilişkin güvenceler eşlik etmelidir.

Yukarıda verilen kriterler dikkate alındığında, Müdürlüğün çıkardığı kararlardan olan yazışmaların sansürlenmesinin, bu şartları sağlamadığına hükmedilmiştir⁴⁸. Ayrıca kararda haberleşmeye saygı hakkı özelinde mektupla iletişim şöyle tarif edilmiştir: *"Mektupla iletişim, kelimelerin kâğıda yazılmasıyla gerçekleşmez. Daha ziyade, mektubun muhatap tarafından okunduğu zaman gerçekleşir. Yazışmanın her iki tarafı da bu sonucu güvence altına almakla ilgilenir ve aralarındaki iletişimin sansürlenmesi zorunlu olarak her birinin çıkarını etkiler. Bir mahpusun bir yabancıyla sansürsüz yazışma iddiasının durumu ne olursa olsun, mahpusun menfaatinin Birinci Değişiklik'in ifade özgürlüğü garantisine dayandığı açıktır ve bu, tutuklu olmayan alıcının belirli bir mektubun yazarı veya hedeflenen alıcısı olup olmadığına bağlı değildir. Muhatap için olduğu kadar doğrudan kişisel yazışmayı gönderen de Birinci ve On Dördüncü Değişiklikler'den amaçlanan iletişime yönelik gerekçesiz hükümet müdahalesine karşı bir koruma sağlar."*

Daha önce de açıklandığı üzere haberleşmeye saygı hakkı ABD Anayasası'nda özel olarak korunmuş bir hak değildir. Ancak keyfi aramayı engelleyen Dördüncü Değişiklik, ifade özgürlüğünü koruyan 1. Değişiklik veya kamusal organların gerekçesiz müdahale etmesini engelleyen 14. Değişiklik haberleşmeye saygı hakkına ABD Yüksek Mahkemesi nezdinde temel oluşturabilmektedir. İncelenen *Martinez* kararında görülecektir ki haberleşmeye saygı hakkı bakımından ABD Yüksek Mahkemesi, AYM veya AİHM gibi kanunilik, meşru amaç veya ölçülülük gibi bir standart kriterler

⁴⁷ <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/538/proconier-v-martinez> , (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

⁴⁸ <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/416/396.html> [416 U.S. 396, 399], (Son Erişim Tarihi: 20.12.2020).

geliştirmemişse de söz konusu müdahalenin meşruiyeti bakımından somut olayda üç aşamalı bir kriter geliştirmiştir. Bu nedenle, Müdürlüğün kararlarını hukuka uygun bulmayan Kaliforniya Federal Mahkemesi kararını onamıştır.

Ayrıca dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus da şudur, ABD Yüksek Mahkemesi bu davada aynı AYM'nin yaptığına benzer bir yöntem izlemiştir. Buna göre Yüksek Mahkeme, "Mahkumların hayatlarını daha az kısıtlayıcı bir düzenlemenin idareye gereksiz yere yük getireceği de idare tarafından gösterilmediğine" hükmetmiştir⁴⁹. Görüldüğü üzere, Yüksek Mahkeme mahkumların özgürlüklerini kısıtlayan yöntemlerin seçilmesi konusunda idarenin daha az kısıtlayıcı yöntemin seçilip seçilmeyeceğini gözetmesi gerektiği vurgulamış ve idarenin daha az kısıtlayıcı yöntemlerle aynı sonuca ulaşamayacağını ispat edemediğine hükmetmiştir.

Bu davayla ilgili son olarak şu söylenebilir ki ABD'de de mahkumların hakları özellikle son 50 yılda iyi bir pozitif ivme yakalamıştır. Neticede 1871 yılında *Ruffin v. Commonwealth* kararında ABD Yüksek Mahkemesi mahkumları "ölü bir adam" olarak nitelendirmiştir⁵⁰. Ayrıca bu kişilerin hem haklar hem özgürlüklerinden mahrum olduklarını belirtmiştir⁵¹. Ne var ki, mahkumlara karşı bu olumsuz tutum devam etmemiş aksine gelişmiştir. Bu gelişim *Procunier v. Martinez* kararıyla aynı yıl sonuçlanan *Wolff v. McDonnell* kararında da vurgulanmıştır. Bu kararda Mahkeme şöyle bir tespitte bulunmuştur; Anayasa ile bu ülkenin cezaevleri arasına çekilmiş demir perde bulunmamaktadır⁵². Dolayısıyla ilk başta mahkumları "bir insan" olarak dahi tanımlamayan yaklaşımdan yaklaşık 100 yıl içerisinde mahkumların ifade özgürlüğünün dahi korunması ve gereksiz bir şekilde haklarının sınırlandırılmaması gerektiği yönünde müspet yönde değişim dikkate değer olmanın yanı sıra da kanımızca takdire şayandır.

SONUÇ

Bu çalışmada haberleşmeye saygı hakkı bağlamında birçok karara karşılaştırmalı olarak yer verilmişse esas olarak yeknesaklığı sağlamak amacıyla mahpusların haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalelerin üzerinde durulmuştur. Kamusal makamlar tarafından yapılan bu müdahalelere mahkemelerin bakış açılarının ve uyguladıkları kriterlerin farklı oldukları görülmektedir. Örneğin AYM, mektuplarda geçen ibareler nedeniyle mektuba el konulmasında daha hafif müdahale eden bir yöntem olan ilgili ibarelerin karartılmasını önerirken AİHM, çok benzer bir davada mektupta geçen ibarelerin karartılmasıyla ilgili olarak AYM'den daha geniş yorumlamış ve ibarelerin karartılmasını orantısız bulmuştur. Benzer bir olaya ABD Yüksek Mahkemesi'nin bakış açısı ise tamamen farklıdır. ABD Anayasası'nda haberleşmeye saygı hakkı ile ilgili olarak özel bir madde hasredilmemişse de başka maddedeki haklar ile beraber yorumlanarak karar verilmiştir ki bu yaklaşım çalışmada incelenen AYM ve AİHM yaklaşımlarından tamamen farklı olduğu görülebilmektedir.

⁴⁹ Page 416 U.S. 420.

⁵⁰ *Ruffin v. Commonwealth*, 62 Va. 790, 21 Gratt. 790 (1871), §1026, (<https://cite.case.law/va/62/790/>) (Son Erişim Tarihi: 18.05.2021).

⁵¹ Dilşad Çiğdem Sever, "Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı", TBB Dergisi (122), 2016, s. 149.

⁵² *Wolff v. McDonnell*, 418 U.S. 539 (1974), §§ 555-556, (<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/539/>) (Son Erişim Tarihi: 18.05.2021).

Kanımcıca, bu yargısal makamların hakkı farklı yorumlamasının bir nedeni mezkûr hakkı ihtiva eden metinlerin farklılık göstermesidir. Haberleşmeye saygı hakkına T.C. Anayasası'nda ayrı bir madde ihdas edilmişken, AİHS'te dört hakla beraber tek maddeye bu hüküm konmuştur. ABD Anayasası'nda ise özel olarak bir madde yer almamaktadır. Bir diğer nedeni ise müdahale ile ilgili hükme ulaşırken mahkemelerin farklı açılardan bakmasıdır. İncelenen kararda AYM, ölçülülük içerisinde "adil denge" doktrinini açıklamış sonrasında ise müdahale zorunluluk aşamasında takılmıştır. AİHM ise demokratik toplumda gereklilik bağlamında yapılan müdahalenin orantısız olduğuna hükmetmiştir. ABD Yüksek Mahkemesi ise haberleşmeye saygı hakkı bağlamında "gizlilik beklentisi" kavramı üzerinde durmuş ise de Martinez, kararını başka bir değişiklik kapsamında (1. Değişiklik; İfade Özgürlüğü) incelemiştir ve oradan ihlale hükmetmiştir. Ancak bu hüküm sırasında haberleşmeye saygı hakkına dair kriterler getirdiği görülmektedir.

Son olarak şunu hatırlatmak gerekir: Bu makale farklı mahkemelerin perspektiften haberleşmeye saygı hakkına değinmiştir. Görülmüştür ki, mezkûr hakka müdahale bağlamında karşılaştırmalı mahkeme kararlarında benimsenmiş yeknesak bir yöntem yoktur. Bu durum mezkûr hakkın hem zayıf noktası hem de güçlü noktası olarak görülebilir. Zira hakkın evrensel niteliği sabit kalsa da mahkemelerin yorumlanması farklılık arz ederek bir bütün şeklinde olan evrensel hukuku geliştirmektedir. Bu konuda ortak bir yöntemin bulunup bulunamayacağı bir başka çalışmanın konusudur.

KAYNAKÇA

- Altınsoy, Bülent, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları Işığında Mahkumların Özel Hayatı, TBB Dergisi (115), 2014.
- Altıparmak, Kerem, Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış: Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu, TBB Dergisi, (63), 2006.
- Güngör, Burak, Hükümlülerin Haberleşme Hürriyetine Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2018.
- Karadeniz, Ramazan Onur, Türk Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararlarında Tutuklu ve Hükümlülerin Haberleşmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XX, Sa. 1, 2016.
- Schabas, William A. The European Convention on Human Rights. Oxford University Press, 2015.
- Sever, Dilşad Çiğdem, Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı, TBB Dergisi (122), 2016.
- Öncü, Gülay Arslan, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı-Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8, Avrupa Konseyi, Ocak 2019.
- Yüksel, Saadet, Anayasa Yargısında İbadet Özgürlüğü, Alfa Yayıncılık, 1. Bası, İstanbul, Ekim 2015.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi, Avrupa Konseyi, Nisan 2019, https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_TUR.pdf (31.05.2021).

AYM KARARLARI

- Veysel Kaplan (4), B. No: 2014/2795, 30/6/2016
- Yasemin Çongar ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7054, 6/1/2015
- Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015
- İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014
- Cumali Karsu, B. No: 2014/971, 19/4/2017
- Turan Günana (3), B. No: 2013/8554, 4/11/2015
- Orhan Bingöl, B. No: 2016/9154, 12/11/2019
- Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015
- Mehmet Reşit Arslan (8), B. No: 2017/14700, 4/11/2020
- Emsan Öner, B. No: 2013/1504, 03/02/2016
- Kamil Özdemir, B. No: 2018/6656, 25/2/2021
- Mehmet Reşit Arslan (3), B. No: 2013/1770, 10/3/2016
- Kahraman Güvenç, B. No: 2013/2072, 3/2/2016

Bekir Çelik ve diğerleri, B. No: 2018/29520, 19/11/2020

Musa Kaya (2), B. No: 2013/2351, 16/9/2015

Tayfur Tunç, B. No: 2017/36327, 10/3/2020

Abdullah Öcalan [GK] B. No: 2013/409, 25/6/2014

Fatih Taş, B. No: 2013/1461, 12/11/2014

Akif İpek, B. No: 2013/9456, 24/6/2015

AIHM KARARLARI

Gülmez/Türkiye, B. No: 16330/02, 29/09/2008

Malone/Birleşik Krallık, B. No: 8691/79, 02/08/1984

Klass ve Diğerleri/Almanya, B. No: 5029/71, 06/10/1978

Bernh Larsen Holding AS ve Diğerleri/Norveç, Başvuru No: 24117/08, 08/07/2013

McCallum/Birleşik Krallık, Başvuru No: 9511/81, 30/08/1990

Mehmet Nuri Özen ve diğerleri/Türkiye, B. No: 15672/2008, 11/04/2011

Amann/İsviçre, B. No: 27798/95, 16/02/2000

Erdem/Almanya, B. No: 38321/97, 05/07/2001

Craxi/İtalya (No. 2), B. No: 25337/94, 17/10/2003

Bărbulescu/Romanya, B. No: 61496/08, 05/10/2017

Doerga/Hollanda, B. No: 50210/99, 27/07/2004

Pfeifer ve Plankl/Avusturya, B. No: 10802/84, Karar Tarihi: 25/02/1992

Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75, 25/03/1983

Öcalan/Türkiye (No 2), B. No. 24069/03, 197/04, 6201/06 ve 10464/07, 18/03/2014

ABD YÜKSEK MAHKEMESİ KARARLARI

Ex parte Jackson 96 U.S. 727 (1877)

Procunier v. Martinez 416 U.S. 396 (1974)

Shaw ve diğerleri v. Murphy 532 US 223 (2001)

Katz v. ABD, 389 U.S. 347 (1967)

Ruffin v. Commonwealth, 21 Gratt. 790 (1871)

Wolff v. McDonnell 418 U.S. 539 (1974)